

בי"ה, אלול תשי"פ לפ"ק

בואו שעריו בתודה

בנידון מה שהתפשט נגיף הקורונה ר"ל ורבים נחלו מזה, וכן יש כמה וכמה מתים מזה, איך צריך להיות ההנהגה בענין תפלה בציבור ובענין לימוד התורה בישיבות וכוללים ובתי חינוך, ויסוד השאלה האם מיקרי שכיח הזיקא שמותר למנוע מלעשות מצוה או דלא הוי שכיח הזיקא, ואף אי הוי שכיח הזיקא מ"מ אינו שכיח מצב של סכנה, וכן יש להסתפק באופן דהוי שכיח הזיקא האם יש איסור להכניס עצמו לספק סכנה, או דאף שאין חיוב להכניס עצמו לספק סכנה כדי לקיים מצוה מ"מ אם רוצים להחמיר הרשות בידם, וכן יש לדון איך ההנהגה ע"פ התורה להשמר מהנזק.

א. הנה במסכת פסחים (דף ח') איתא דשלוחי מצוה אינם ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן, ואף אם כוונתו בשעת המצוה גם לצרכי גופו, כיון דשלא לשמה הוי מצוה שייך הכלל דשלוחי מצוה אינם ניזוקין, ואף במצוה דרבנן שייך כלל זה, וע"כ איתא שם דחמץ שנפלה עליו מפולת היו חז"ל מחייבים בדיקת חמץ אף שיש סכנת עקרב שדרכן לימצא באשפות וגלין כמ"ש רש"י שם, ואף אם היה מחפש בשעת בדיקה מחט נמי אינו ניזוק, אמנם מאחר שיש חשש שמא אחר הבדיקה שגמר מצוותו יחפש מחט וע"ז אין את השמירה של המצוה, וע"כ פטרוהו מלבדוק, ומ"מ איתא שם דאם שכיח הזיקא לא אמרינן הכי, והביאו ראיה משמואל ששלחו הקב"ה למשח את דוד, ואמר להקב"ה איך אלך ושמע שאול והרגני, ואמר לו הקב"ה עצה ע"ז, מזה הוכיחו דהיכא דשכיח הזיקא לא מחייבין לעשות מצוה.

ב. ויש לחקור מהו הגדר של שכיח הזיקא דאמרינן דלא יעשה מצוה, ולכאורה במעשה דשמואל שאם ישמע שאול יהרגנו, כיון דשאול היה מלך, והיה חושש שמא דוד יקח ממנו המלוכה, וע"כ היה חשש גדול שישמע שאול ויהרגנו, ואולי זה הוי יותר מספק, אבל עכ"פ ספק הוי, אבל עקרב בגלים אף שדרכו לימצא בגלים, מ"מ לא מיקרי שכיח

הזיקא, עיין חק יעקב (סי' תל"ג ס"ק י"ח) מ"ש בזה, דלכאורה קשה והרי בגמרא אמרו דאם עקרב עומד עליו באמצע תפלת שמו"ע פוסק דהוי ודאי סכנה, וא"כ למה בגלים דשכיח עקרב אמרינן דשלוחי מצוה אינם ניזוקין, ותירץ, דגבי בדיקת חמץ איכא כמה ספיקות, דהרי אין עקרב לפנינו, שמא יש כאן עקרב, ושמא יזיק לו והוא לא יראה אותו בשעת הבדיקה להשמר ממנו, ושמא אינו יכול להזיק כיון שהוא בגל, ע"כ לא מיקרי שכיח הזיקא לבטל המצוה בשביל חששות אלו, אבל בשעה שאינו עוסק במצוה חיישינן לסכנה, כי חמירא סכנתא מאיסורא, ע"כ, ומסתברא דהוי פחות מספק השקול, וע"כ אמרינן שלוחי מצוה אינם ניזוקין.

ג. והנה במתניתין (ברכות דף ל"ו) קתני שאם עומד בתפילה אפילו נחש כרוך על עקיבו לא יפסיק, ואיתא שם (דף ל"ג) אבל עקרב פוסק, וכן פסק בשו"ע (סי' ק"ד ס"ג) וז"ל, ואפילו נחש כרוך על עקיבו לא יפסיק, אבל עקרב פוסק, ונחש נמי אם ראה שהוא כעוס ומוכן להזיק פוסק, ע"כ, וכתב בביאור הלכה הטעם שאינו מפסיק לנחש כיון שרוב פעמים אינו נושך, רש"י ורמב"ם.

ד. ויש להסתפק מה הטעם דנחש אינו פוסק משום דרוב פעמים אינו נושך, די"ל ב' צדדים. א. כיון שעוסק במצוה ושלוחי מצוה אינם ניזוקים, וע"כ אם רוב פעמים אינו נושך סמכינן על הא דאמרינן דהיכא דלא שכיח הזיקא שלוחי מצוה אינם ניזוקים. ב. אף בלא מצוה נמי לא חיישינן למיעוט הנושך ככל איסורין שבתורה שהולכין אחר הרוב, ומצאנו באחרונים שני דרכים בזה. בספר קובץ שיעורים (פסחים אות ל"ב) ביאר שאע"פ שאין הולכים בנפשות אחר הרוב, יש לומר כיון שרובם אינם ממיתים נחשב כלא שכיח הזיקא, ויש לסמוך על כך דשלוחי מצוה אינם ניזוקים, אמנם עיין רש"י בגמרא שכתב דאף בלא מצוה כל שלא הוחזק הסכנה לפנינו הולכים אחר הרוב ע"ש, וכ"כ בגליון מהרא"י על המשניות, וכן כתב בשו"ת בנין ציון (סי' קל"ז) ע"ש.

ה. ולכאורה חלקו בגדר נחש כרוך על עקיבו האם אמרינן דהוחזק שיש כאן מצב של ספק סכנה, וע"כ יש לחוש אפילו במיעוט, או דכל זמן שאינו נושך אמרינן כיון שרוב אינם נושכים לא מיקרי הוחזק לפנינו הסכנה, וע"כ אף בלא מצוה אמרינן שהולכים אחר הרוב, שהקובץ שיעורים הבין שיש כאן חזקת סכנה, וע"כ אם היה ספק נושך היה פטור ממצוה, ורק משום רוב פעמים אינו נושך אמרינן שהעוסק במצוה אינו ניזוק, ואילו שאר אחרונים ס"ל דכיון דרוב פעמים שאינו נושך נמצא שאין כאן חזקת סכנה, וע"כ אף בלא מצוה הולכים אחר הרוב.

ו. ועיין בח"ס (יו"ד סי' רמ"ה) בנידון מילה דאמרינן דאם הוחזק שמתו אחיו מחמת מילה דוחין המילה, והקשה הרב השואל, דהנה בגיטין (נ"ז ע"ב) איתא עה"פ כי עליך הורגנו כל היום זה מילה שנתנה בשמיני, נמצא שבכל מילה יש סכנה, ואפ"ה גילתה תורה שצריך למול, א"כ נימא שגם אם מתו אחיו מחמת מילה אף שיש חשש סכנה חייבים למול התינוק, ותירץ הח"ס דבמילה של תינוק אף שיש ספק סכנה, מ"מ רוב הנימולים אינם מתים, שרובם הם בריאים ויכולים לקבל את מצות מילה, ויש מיעוט שיכולים למות, ועל כן כיון שלא הוחזק לפנינו הולכים אחר הרוב, אבל במתו אחיו מחמת מילה שהוחזק החולי לפנינו, בזה דוחין את המילה.

ז. ויש לדון עוד, הא דאמרינן שלוחי מצוה אינם ניזוקין, וע"כ צריך לקיים המצוה היכא דלא שכיח הזיקא, מה הדין באופן שלא יתבטל המצוה, אלא יקיים המצוה שלא בשלימות, האם בנידון זה נימא דאף היכא דלא שכיח הזיקא לא יכנס לזה, או דלא שנא, הנה בגמרא ברכות (דף ג') איתא שאסור ליכנס לחורבא מפני שלשה דברים. א. מפני חשד שמא זונה נמצאת שם ויעבור שם עבירה. ב. מפני המזיקין שהיו שכיחים בזמניהם. ג. מפני המפולת, ואיתא שם שרבי יוסי נכנס לחורבא, ובא אליהו ועמד על הפתח עד שסיים תפלתו, לאחר שסיים תפלתו שאל אליהו מפני מה נכנסת לחורבא זו, א"ל שחשש שמא יפסיקו אותו עוברי דרכים, א"ל אליהו, הוי לך להתפלל בחוץ תפלה

קצרה הביננו, ולמד מזה רבי יוסי הלכה כמ"ש שם, וכ"פ בשו"ע (סי' ק"ד), וכתב הצ"ח דחשש מפני המפולת או המזיקין הוי שכיח הזיקא, וע"כ לא היה לו ליכנס לשם, ומבואר מזה דאילו לא היה שכיח הזיקא יכול ליכנס לחורבא באופן דליכא חשד, אף שיכול להתפלל בחוץ, ומבואר דכדי לעשות מצוה בשלימות נמי אמרינן דשלוחי מצוה אינם ניזוקין.

ח. והנה אף דמתחלה שלא ידעו איך התנהלות הנגיף אז חששו מאד וחששו שזה בגדר שכיח הזיקא וע"כ סגרו את שערי בתי כנסיות ובתי מדרשות מפני חשש סכנת הנדבקים, והיו מתפללים בבית או ברחובות העיר, מ"מ עתה נראה שצריך להתבונן בזה שוב בגדר הסכנה, ונראה דלפי המצב שאנו רואים במגיפת הקורונה שנחלו מזה בארץ ישראל כמאה ועשרים אלף איש לפחות, ומתו מזה כמו שמונה מאות איש, ורובם מאלו שמתו כבר היו חולים שכל פגע יכול לערער בריאותם, והשאר הבריאו רובם החלימו לגמרי ויש מיעוט קטן מהם שנשארו חלשים, בודאי מקרי לא שכיח הזיקא, וממילא יש חיוב לפתוח את הבתי כנסיות ובתי מדרשות ובתי חינוך ישיבות וכוללים, דע"ז נאמר שלוחי מצוה אינם ניזוקין.

ט. והנה הנהגת הרשויות דאם יש ילד אחד בחידר שנתגלה שיש לו את הנגיף, אז מכניסים את כל הכתה לבידוד 14 יום, ומתבטלים מלימוד התורה כל הכתה הרבה זמן, אמנם נראה שאין זה דרך התורה, דהרי סכנת עקרב בגלים הוי סכנה יותר, ואפ"ה כיון שיש כמה ספיקות מיקרי לא שכיח הזיקא, כל שכן כשיש לאחד את הנגיף יש הרבה ספיקות בזה, אם נדבקו, ואם יחלו ע"ז, ובדרך כלל בצעירים אף אם יחלו מ"מ מקבלים החולי בצורה קלה מאד, ואפילו באותו שחלה יש לדון שדומה לנחש כרוך על עקיבו שרוב פעמים אינו נושך, ולא מיקרי שכיח הזיקא, וע"כ מן הראוי שאם ילד אחד חלה, שלא יעשו בדיקות שע"ז יתחייבו ע"פ הרשויות לבטל תורה, אלא הילד החולה ישאר בביתו עד שיבריא, ויתכן שישאר עוד שלשה ימים אחר שהבריא, ולא

יבטל תורה דאחרים, וכן יעשה באברך בכולל שלא יבטל את כל הכולל על ידו.

י. ויש לחקור באופן שיש ודאי סכנה או ספק סכנה האם מותר להכניס עצמו למצוה לסכן נפשו, או דיש איסור בזה.

יא. והנה במסכת עירובין (דף כ"א ע"ב) איתא דבשעה שרבי עקיבא היה בבית האסורים, והיה רבי יהושע הגרסי משמשו, והביא לו מים בכל יום במדה שמספיק לשתיה ולנטילת ידים, יום אחד אמר לו שומר בית האסורים למה צריך כ"כ הרבה מים שמא לחתור בית האסורים אתה צריך, ושפך חציין, ונתן לו חציין, וכשבא אצל רבי עקיבא ולא היה מספיק מים ליטול ידיו ולא רצה לאכול, אמר מוטב אמות מיתת עצמי ולא אעבור על דברי חברי, והקשו התוס' והרי היה פטור מנטילת ידים, ותירצו אפי"ה מחמיר על עצמו היה, וכתב בספר תורת חיים דמשמע דמותר למסור נפשו שלא לעבור אפילו על מצוה דרבנן, וכן משמע בב"ק (דף פ' ע"א) בעובדא דחסיד אחד שהיה גונח מלבו, והיה רפואתו לינק מעז, וע"כ גידל בביתו בהמה דקה אף שחז"ל אסרו לגדל, ואיתא שם שחכמים נכנסו לבקרו, וכשראו את העז חזרו לאחוריהם, והיינו טעמא שהיה לו לחסיד להחמיר על עצמו, והקשה הת"ח דהרי הרמב"ם בפ"ה מיסודי התורה כתב דכל שנאמר בו יעבור ואל יהרג ונהרג ולא עבר הרי זה מתחייב בנפשו, מיהו הרא"ש והטור ס"י קנ"ז כתבו דאם ירצה להחמיר על עצמו ליהרג רשאי, ותירץ הת"ח דלדעת הרמב"ם יש לתרץ דהיכא דודאי שיהרג אסור למסור נפשו, אבל בספק מותר להחמיר על עצמו.

יב. הנה במסכת ברכות (דף ל"ב ע"ב) איתא דבאמצע תפלת י"ח אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו, ואמר רב יוסף לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי עכו"ם פוסק, ופירש רש"י שלא יהרגנו, ואיתא שם מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך ובא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום, לאחר שסיים תפלתו שאלו השר למה לא הפסיק והרי כתיב ונשמרתם לנפשותיכם, והשיבו שכיון שעמד בתפלה לפני הקב"ה

הרי זה בזיון להפסיק, ונתפייס השר, והקשה מהרש"א הרי במלך עכו"ם ואנס אמרינן דיפסיק, ותירץ דלא היה סכנה כמו במלך עכו"ם ע"ש, ולכאורה כוונתו דבמלך עכו"ם ששואל בשלומו הוי קרוב לודאי שימיתנו, אבל אם שר שואל בשלומו הוי ספק, ומותר להכניס עצמו בספק סכנה דמצוה מגינא.

יג. ועיין בט"ז בסי' ס"ו שפירש דאין חילוק בספק סכנה בין המלך לשר, אלא קמ"ל דיש רשות להפסיק אם ירצה, אבל אם רוצה שלא להפסיק אין עליו חיוב להפסיק, ועיין בב"ח (סי' ס"ו) שכתב דחידוש רב יוסף דמפסיק למלך עכו"ם אף דאין דבר העומד מפני פיקוח נפש, מ"מ הכא הפיקוח נפש ספק, והאיסור להפסיק ודאי, ואין ספק מוציא מידי ודאי, וע"כ חידש רב יוסף שמותר להפסיק אפילו בספק, ע"ש, ומבואר מדבריו דאי לאו שהתירו חז"ל בספק נפשות להפסיק היה איסור להפסיק, ובמעשה בחסיד שלא הפסיק, היינו נמי מטעם דאין ספק מוציא מידי ודאי, ומבואר מזה שאף שמותר להפסיק, מ"מ חסיד הנ"ל לא הפסיק שמותר להחמיר על עצמו, ועיין בא"ר שחלק על הב"ח דאף בספק סכנה מותר לעבור אפילו ודאי איסור, ומ"מ כתב דבספק נפשות מותר להחמיר על עצמו, והוכיח מדברי תוס' עירובין דף כ"א בעובדא דרבי עקיבא שלא הביאו לו מים מרובים בבית האסורים, ולא רצה לאכול בלא נטילת ידים, דמחמיר על עצמו היה, ובשם ספר חסידים סי' תשפ"ז שכתב על מעשה דחסיד הנ"ל וז"ל, הרי אדם מחמיר על עצמו בתפלה אע"פ שמסתכן בנפשו בטוב עושה, כמו שעשה דניאל, וע"ש עוד מ"ש בשם מנורת המאור.

יד. אמנם המ"א (סי' ק"ד ס"ק א') ביאר הדין דמלך גוי שואל בשלומו יפסיק, וביאר הטעם דמתיירא שמא יהרגנו, ואם רוצה להחמיר אם מותר להחמיר, תליא בפלוגתא ביו"ד סי' קנ"ז בכל דין יעבור ואל יהרג אם רוצה להחמיר דיש מחלוקת הפוסקים אם מותר להחמיר, ולהשיטות דמותר להחמיר אתי שפיר עובדא דחסיד שלא הפסיק, ולהשיטות דאסור להחמיר צ"ל דהחסיד היה בטוח שיקבל תשובתו ולא יהרגנו,

ע"ש, ומשמע מדבריו דאף בספק אסור להחמיר על עצמו, אמנם בהגהות חכמת שלמה חלק עליו ע"ש.

טו. ועיין במתניתין (פ"ק דברכות משנה ג') דב"ש ס"ל דבערב יטו ויקראו ובבקר יעמדו, וב"ה ס"ל דקורא כדרכו, אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדרך והייתי לקרות כדברי ב"ש וסיכנתי בעצמי מפני הליסטים, אמרו לו כדאי היית לחוב בעצמך שעברת על דברי ב"ה, ע"כ, ופירש הרמב"ם פירוש סיכנתי, שמתני נפשי בכפי לפי שהוא ירד מעל בהמתו וישב לארץ והטה, ועל דעת ב"ה היה יכול לקרות ק"ש והוא רוכב על בהמתו וכו', ע"כ, ודן בתפארת ישראל היאך היה רבי טרפון מסכן עצמו כדי לקיים מצות ק"ש, וביאר שם דהיכא דליכא ודאי סכנה ולא שכיח הזיקא מצוה בעידנא דעסיק בה אגוני מגנא, וראיה מרבי עקיבא שהכניס עצמו לספק סכנה בנטילת ידים (כעירובין דף כ"א ע"ב) שהיה סומך את עצמו שלא יניחו שומר האסורים למות בצמא, ע"ש, והובא דבריו בפ"ת (ו"ד ס"י קנ"ז ס"ק ג'), וצריך ביאור מה כוונתו, דאי לא שכיח הזיקא הרי יש ע"ז גמרא מפורשת פסחים דף ח' דשלוחי מצוה אינם ניזוקים, וגם לא מסתבר דמעשה דר"ע היה לא שכיח הזיקא, ונראה כוונתו דכל שאין כאן ודאי סכנה מותר לסמוך על זכות המצוה שמגינא, ואף שאין חיוב רק באופן שרוב פעמים אין נזק, מ"מ גם בספק מותר להחמיר על עצמו.

טז. היוצא מזה דבמקום שרוב פעמים אינו סכנה, ע"ז נאמר שלוחי מצוה אינם ניזוקים, וחייב לקיים המצוה, ובמקום ספק סכנה אינו חייב לקיים המצוה, ומ"מ אם רוצה להחמיר לדעת הרבה פוסקים מותר להחמיר, ואם יש ודאי סכנה אסור להחמיר.

יז. והנה החתם סופר בדרשות (דף ס"א ג', ובדפוס חדש ח"ב דף ק"ס) כתב דהשרים יועצים לצמצם את ריבוי התלמידים בישיבה בזמן המגיפה, וכתב הח"ס דהוא כמשל השועל שאמר לדגים שפחדו מהציידים שיעלו ליבשה, ואמרו לו אם במקום חיותנו אנו יראים במקום מיתתנו על אחת כמה וכמה, ורבי עקיבא אמר כן לפפוס ששאלו למה מוסר נפשו

ללימוד תורה ברבים, שבלא תורה אין לנו זכות קיום, וכתב הח"ס דכל היועצים לבטל את הישיבות הם כמשל השועל שיותר מסוכן מהציידים שרודפים תמיד, דאם אין זכות התורה מי יגן עלינו להנצל מן המגיפה, ע"ש, ולהלן בדרוש הודאה (דף ס"ב ד' ובדפוס חדש ח"ב דף קס"ז) כתב דבזכות שמנהיגי הקהילה החיו עניי העיר והחזיקו את בחורי הישיבה ועסקו בגמילות חסדים של ביקור חולים וקבורת מתים ולא חשו על נפשם שמא יחלו מהם, ע"כ זכו שבקהילתו היה חולים רק מאה וחמישים נפשות, ומהם מתו שלושים במשך שני חדשים, ובמקומות אחרים היו הרבה חולים והרבה מתים ולא קברו אותם בכבודם הראוי, ומבחורי הישיבה לא פגע שום חולי ע"ש.

יח. והנה במכתבי הגאון רע"א בזמן המגיפה של קאלערא כתב שיתפללו רק ט"ו אנשים בבית הכנסת כתות כתות ולא יתפללו רבים בבית הכנסת כי זה גורם החולי ע"ש, אמנם נראה דבמחלה קאלערא היה שכיח הזיקא וכמו שמעיד הח"ס שאצל קהילתו היה רק מאה וחמישים חולים ומהם מתו שלושים שהוא חמישית מהחולים, וגם מפליא שהיה מעט חולים ומעט מתים, וכל קהילת פרשבורג היה כחמש מאות משפחות כמו ששמעתי מיוצאי פרשבורג, ובשאר מקומות היה הרבה חולים והרבה מתים כמבואר בח"ס שם, ואין לזה דמיון כלל למציאות של היום, דאנו רואים דאפילו אחד מאלף שנחלו לא מת, ואף במציאות של אז היה דעת הח"ס שלא לסגור את הישיבות שהם קיום העולם.

יט. אמנם כל זה בדבר מצוה אמרינן דכל שיש חשש סכנה והוא מיעוט ע"ז נאמר דשלוחי מצוה אינם ניזוקים, אבל ודאי בכל דבר הרשות יש להקפיד שלא להכניס עצמו אפילו לקצת ספק סכנה, ודלא כאותם המזלזלים לגמרי בשמירת הנזק, דזה אסור על פי התורה, וגם בזה אין להגזים ביותר בשמירה, אלא יש לנהוג כמ"ש במצודת דוד עה"פ בקהלת (פרק ז' פסוק י"ז י"ח) אל תרשע הרבה, ואל תהי סכל, למה תמות בלא עתך, טוב אשר תאחז בזה, וגם מזה אל תנח את ידך, כי ירא אלוקים יצא את כולם, ופירש במצודת דוד שם, אל תרשע הרבה, אם

בא לך דבר המחריד, אל תחרד יותר מדי ולא תבלבל דעתך: ואל תהי סכל, לבלי הרגיש כלום בדבר המחריד, למה תמות בלא עתך, למה תעשה כזאת אשר בעבורם תמות בעוד שלא נשלם ימך, כי החרד ביותר הנה החרדה ממיתו, ומי שאינו מרגיש כלום אינו נשמר מדבר המחריד, והמות נכון בידו: טוב אשר תאחז בזה, רוצה לומר להחריד מדבר המחריד: וגם מזה אל תנח את ידך, רוצה לומר לאמץ הלבב לבל ירגיש הרבה להטריד ביותר: כי ירא אלוקים, מי שהוא ירא אלוקים הוא יוצא ידי שניהם, מעט להחריד, ומעט לאמץ הלבב, כי החרד ביותר הוא כאילו מסיר בטחונו מה', ומי שאינו מרגיש כלום, הוא כאילו אינו חושש על גזירת המקום אשר שלח עליו החרדה: ע"כ.

ב. עוד יש לעורר, די ש מהרופאים שממליצים שכיון שהזקנים עלולים יותר לחלות ולהסתכן, ע"כ יש למנוע מהילדים והנכדים לבא לבית זקניהם, וכן שלא להוציאם לשיעורי תורה ותפלה מחמת סכנה זו, אמנם נראה שמן הנסיון אנו רואים שאלו הזקנים שהפסיקו את סדר יומם ונתקו אותם מהמשפחה היה להם התדרדרות גדולה הן בבריאות הנפש והן בבריאות הגוף, וע"כ צריך לעשות הכל במשקל הנכון שלא להרבות להביאם לכל מקום אבל גם שלא לנתקם מסדר יומם ומן המשפחה, ובזה גם שייך מ"ש בקהלת "טוב אשר תאחז בזה וגם מזה אל תנח ידך".

בא. והנה אף שאמרו חז"ל שבשעת הדבר אמרינן לך עמי בא בחדריך, אמנם כל זה דווקא לזמן מועט, אבל אם הדבר נמשך כמה חדשים, וזה גורם ביטול תורה ותפלה ומצוות, ונעשה מזה כמעט עקירת הדת, בזה לא אמרינן כן, אלא בזה אמרינן שינהג כדרכו בתורה ומצוות, ומאן דלא קפיד לא קפדינן וכמ"ש בספר חסד לאברהם לזקיננו של החיד"א (מעין החמישי נהר כ"ח) דמשמע בזוהר שהשמירה מהדבר להסגר בחדרים כמ"ש לך עמי בא בחדריך, ולפי"ז ראוי להסגיר עצמו בזמן הדבר ויעסוק בתורה ויסך ה' בעדו, אבל עכשיו הולכים ומתפזרים בכפרים בביטול תורה ותפלה, והנפש אבודה והעבירה עשויה, שהרי נכשלים בכמה מיני עבירות, ולא כך דרך התורה, וכתב שם דבזמנים

הקודמים היה הדבר יום או יומיים והיה שייך להסגיר עצמו, אבל בזמנינו שזה עומד ג' או ד' חדשים, ואם יסגיר עצמו מי יטפל במתים או יבקר חולים, ע"כ אין להסגיר עצמו בבית, אלא יצא מביתו לעסוק בביקור חולים ובקבורת מתים ושאר מצוות, ושומר פתאים ה', ויש כמה דברים שכתבו שיש סכנה ובזמנינו אינם נזהרים, ועל כיוצא בזה אמרו מאן דלא קפיד לא קפדינן, ואין הקב"ה משליט בעולם אלא כדי מה שיכולים לסבול, לכן כל אדם יזהר וישמור עצמו מלהסתכל בפני הנשים, וכן כמה גופי עבירות שהן גורמים הרעה, ועל היותר יבטח בשם ה' וישען באלוקיו. עכתו"ד.

כב. והנה יש לעורר ששמעתי שמחמת הפחדים מהנגיף מזלזלים ברפואת החולים, ושמעתי ממנהל של בית אבות לזקנים שלקחו ממנו זקן לבית חולים בשביל קורונה, והחזירו אחרי חמש שבועות וירד במשקל שלוש עשרה קילו, וחזר עור ועצמות, וכן היה אצל כמה חולים שירדו במשקל שבע קילו וארבע קילו, והכל בשביל שאין מטפלים בהם כראוי, ואין מניחים מהמשפחה לבא לשם לעזור להאכיל את החולים, ואף כאלו שנבדקו ויש להם נוגדנים לא נותנים להכנס, ולא פלא שחלק מהם מתים לא מהמחלה אלא מההזנחה, הם רוצים לשתות ואין מי שיתן להם וכדומה, וכן שמענו עדויות ע"ז, וכן אמר לי מנהל בית אבות שחזרו זקנים מהבית חולים עם פצעי לחץ דרגה שלש וארבע עם תולעים מרחשים, וזאת מפני שאין מורידים אותם מהמטה, וגם אין רוחצים אותם אלא מנגבים אותם במטלית לחה, והכל מפני הפחדים מהנגיף, אמנם לא כן דרך התורה, כמ"ש החסד לאברהם שיש לטפל בחולים כראוי, ואין לחוש לסכנת הדבקות, ובפרט בנידון שלנו שהסכנה רחוקה.

כג. עוד יש לעורר, דמבואר בקדמונים שהפחד מהמחלה מביאה את המחלה, וכן מבואר בשו"ת רמ"ע מפאנו (סי' פ"ו) בנידון אלו שברחו לכפרים מפני הדבר, שכתב בתוך דבריו שאלו שפוחדים ויראים מהדבר אצלם זה סכנה, וע"כ היו צריכים לברוח, והרי זה בגדר אונס, ע"ש, ועיין ברמב"ן (בראשית פרק י"ט פסוק י"ז) שכתב וז"ל, כי הראות

באוויר הדבר ובכל החליים הנדבקים יזיק מאד וידביקם, וכן המחשבה בהם כו', ע"כ, וכתב בשו"ת מהר"ם שיק (או"ח סי' רפ"ט) דמהאי טעמא כתב הרמ"א ביו"ד (סו"ס שע"ד) שיי"א שבזמן הדבר אין נוהגין דיני אבילות, כדי שלא יחשבו מהמיתה, שהמחשבה מזיקה מאד, ע"ש, ולפי"ז העצה היעוצה להנצל מן המחלה הוא להיות בשמחה ובבטחון בה', ועי"ז ינצל מהמחלה.

נד. עוד יש לדעת שהפחדים שמכניסים באנשים לפחד מהנגיף ע"י כלי התקשורת למיניהם, עושה נזק גדול לנפש, וכבר הרבה חלו בנפשם ע"י הפחדים התמידיים שבכל יום אומרים וכותבים כמה נדבקו מהנגיף וכמה מתו וכמה חולים קשים, ויותר מהתועלת שיש בדברים אלו, יש הרבה נזק בזה, וע"כ יש לעשות כמ"ש בחסד לאברהם, שיש לדעת שאין הקב"ה משליט בעולם אלא כדי שיכולים לסבול, ומאן דלא קפיד לא קפדינן, ואין הנזק בא אליו, והעיקר לשמור עצמו מכל חטא, ועל היותר יבטח בשם ה' וישען באלוקיו.

נה. והנה הרבה רופאים אומרים שבזמנינו שיש את הנגיף הקורונה יש ללבוש מסיכה על הפה והאף וזה מציל שלא יצא רוק עם הנגיף מאחד לשני, אמנם יש מיעוט רופאים שטוענים שאין המסכה מועלת להציל מההדבקה, כי הנגיף יוצא עם הרוק ומסתובב באויר, ואף יש קצת נזק מזה מטעם שגורם שהנשימה אינה תקינה כל כך, וגם מתרבים חיידקים הנדבקים במסכה ע"י הנשיפה בזה זמן רב, ואכן לדעת הרופאים צריך להחליף את המסכה כל כמה שעות, ואין האנשים מקפידים כ"כ ע"ז, והנה בין כך ובין כך במציאות קשה לומר שרואים חילוק בנדבקים במחלה בין החוגים הלובשים מסכה לבין החוגים שאינם לובשים, ויתכן לומר שמלבד המפקפקים בתועלת המסכה יש בזה עוד חסרון, מפני שאלו הלובשים מסכה חושבים כל היום על עניין החולי, וזה עצמו מזיק מאוד, משא"כ אלו שאינם עושים עסק מזה, עליהם נאמר שומר פתאים ה', ומאן דלא קפיד לא קפדינן כמ"ש החסד לאברהם, ובפרט שלבישת המסכה בזמן תפלה או בשעת לימוד

התורה מפריע מאד לעבודת השי"ת, וע"ז בודאי אמרינן דשלוחי מצוה אינם ניזוקים.

נו. והנה המצב כהיום שזה כחצי שנה שיש ביטול בתי כנסיות ובתי מדרשות ובתי חינוך וישיבות וכוללים, ויש ירידה גדולה ברוחניות בהרבה מצעירי הצאן הן ע"י כלי האינטרנט למיניהם, והן מחמת שלא היה להם מסגרת לתורה ותפלה וסובבו בחוצות, ותורה מה תהא עליה, ע"כ צריך לאזור כגיבור חלציו ולעמוד בשער שערים המצויינים בהלכה ולזעוק "מי לה' אלי" לקיים מ"ש חז"ל (ברכות דף ס"ג) אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה, ואינו מתפחד לישב באהלה של תורה כמימים ימימה, וסומך על מ"ש חז"ל (סוטה דף כ"א ע"א) תורה מגינא ומצלא, ועל מ"ש בכתובות (דף ע"ז ע"ב) דרבי יהושע בן לוי היה כורך עצמו עם חולי ראתן שהוא חולי מדבק מאד והיה עוסק עמם בתורה, אמר כתיב איילת אהבים ויעלת חן, אם חן מעלה על לומדיה אגוני לא מגנא, בתמיה, וכתב הריטב"א שם שאפילו בזמן שאינו עוסק בתורה מגינה ומצלת, ובהגהות אהבת איתן כתב דהגנה דתורה מועלת אף היכא דשכיח הזיקא. וכן צריך לפתוח שערי תפלה להתפלל כראוי לקיים מ"ש בתהילים (ק"ב) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל י-ה, ולא להתפלל ברחובות קריה, והקב"ה ישמע שוועתינו ויקבל תפלתינו לרחמים ולרצון, ויצילנו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה ושנוכל לעבוד את השי"ת בלא שום מפריעים ויחיש פדות נפשנו ויבנה במהרה את בית מקדשינו ושנזכה להיות ממקבלי פני משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.